

- maznia. Plehánov: Irodalom és esztétika Bp. 1960. 1.
3. A marxizmus—leninizmus alapjai Bp. 1960. 114.
 4. Kornis Gyula: Történetfilozófia Bp. 124. 5—6.
 5. Domanovszky Sándor: Előszó. Magyar művelődéstörténet I. Bp. é. n. 8.
 6. Uo. 10—11.
 7. Szabó István: Bevezetés a történettudo-

- mányba (Egyetemi jegyzet) Debrecen, 1958. 1.
8. Kornis Gyula i. m. Bp. 1924. 5.
 9. Marx—Engels i. m. Karl Marx és Friedrich Engels művei 3. Bp. 1960. 20—21.
 10. Uo. 37.
 11. MNy XXI. 220.
 12. Kornis Gyula i. m. Bp. 1924. 5.

Kávássy Sándor

SZEMLE

KÓRUSVEZETŐK FIGYELMÉBE!

Kalmár Márton: Daloló Ifjúság c. gyűjteményének II. kötete megjelent. Sokszor a legnagyobb gondot jelenti a kórusvezetőknek, hogy mit is adjanak ügyes, szép hangú növendékeik kezébe? Ez a kis kötet évekre bőségesen ellátja a kórust szép feladatok megoldásával.

Himnuszok — több szólamú feldolgozásban is, — Úttörődalok, pl. Szokolay: Sok kicsi sokra megy c. igényes műve, — Kánonok, közöttük Mozart: Tele hordó c. kánonja, amelynél kár, hogy Jankovich szövegét nem olvashatjuk, mert az jobban általános iskolás gyermekeknek való, s év végén komoly zenéi élményt jelent tanulóinknak a szöveg és a zene pompás találkozás.

Gyönyörködhetünk a kötet továbblapozása közben a kórusirodalom gyöngyszemeiben: régi mesterektől pl. Marenzio: Gyere pajtás énekelni, vagy Lasso: Felragyog szép májusunk c. művei, s nem nélkülözzük a mai magyar szerzők alkotásait sem, sőt, még más népek zenéjéből is kapunk ízelítőt. Ahol pedig mód van társas zenélésre, ahhoz is újít anyagot e kis gyűjtemény.

Az egyes kórusművekhez fűzött rövid megjegyzések az előadás módjához nyújtanak segítséget a karvezetők és kórustagok részére.

A Tankönyvkiadó Vállalat által közreadott kötet megérdemli, hogy minden haladó énekkar repertoárját gazdagítsa.

dr. Baranyi Albertné

E. A. Steinfeldt:

A MODERN IRODALMI OROSZ NYELV GYAKORISÁGI SZÓTÁRA

Annak ellenére, hogy lassan már két éve lesz a mű megjelenésének, Szegedre csak most jutott el. A mű híre azonban már régen megelőzte jövetelét. Ez nem is csoda, hiszen, az

idegen nyelvet tanulókat mindig foglalkoztatja az a tény: milyen szavak elsajátításával tanul meg az ember az illető nyelven leghamarabb és legkönnyebben beszélni? Ugyan hány szót kell megtanulni ahhoz, hogy az illető nyelvet tanuló meg tudja magát értetni az adott idegen nyelven, jelen esetben orosz nyelven?

Természetesen a leggyakrabban használt szavak azok, amelyek segítségével jutunk leghamarabb egy nyelv birtokába. A leggyakrabban használatos szavak összeállítása rendkívül nagy jelentőségű, mivel ha rendelkezünk egy olyan szótárral, amely erre választ ad nekünk, akkor nem kell feleslegesen terhelni agyunkat ritkán használatos szavakkal. Ezek azok a kérdések, amelyek szükségessé tették, hogy megállapítsák, összegyűjtsék azokat a szavakat, melyek leggyakrabban használatosak az orosz nyelvben. A szerzőnek és munkatársainak sokféle szöveget kellett megvizsgálnia, hogy kigyűjtsék a leggyakoribb szavakat.

Gyakoriság szótár már e mű előtt is jelent meg néhány, de mind más-más területet vizsgálta az orosz nyelvnek: vagy az irodalmi nyelvet vette csupán alapul, vagy a gyermekek nyelvét stb., és ezek a szótárak is többnyire külföldön jelentek meg. Steinfeldt az első nyelvész, aki korszerű nyelvstatisztikai módszerek alapján összegezte ezirányú kutatásait. A szerzőn kívül a munkában 300 ember vett részt: filológus hallgatók, észt középiskolai orosz szakos tanárok. A szótárkészítő munka folyamán hangszorgalommal 400 ezer szót gyűjtöttek össze, a következő szövegtípusok alapján:

szépirodalmi művek:	150 ezer
színdarabok:	50 ezer
rádió:	100 ezer
publicisztikai szöveg:	100 ezer
Összesen:	400 ezer.

A szavakat kartotékkolták oly módon, hogy a 400 ezer szócikknek, 400 ezer kartoték felelt meg. A szavakat abban a grammatikai alakban írták ki, amelyben előfordult az adott szövegben. Ez a szógyakoriság megállapítá-

sával egyidőben lehetőséget adott a nyelvtani formák gyakoriságának megállapítására is. Külön-külön vizsgálták a különböző szófajokat, hogy végül megkapják az orosz nyelv rendszerének leggyakoribban használt 2500 szavát.

Az általános iskolai tanároknak e gyakorisági szótár nagyon nagy segítséget nyújthat munkájukban. E mű segítségével kézben kapják azon szavak gyűjteményét, melyek a mai orosz nyelv magját alkotják. E szóanyagot megvizsgálva, áttanulmányozva, lehetőség nyílik arra, hogy orosz nyelvi tudásukat ellenőrizzék, ill. gyakorisági szótár alapján továbbfejlesszék, miután megfelelő magyar jelentéssel kiegészítik a szótár adta szavakat.

Erdei Mihály

HÁZI OLVASMÁNYOK ELEMZÉSE

az általános iskolai irodalomtanításban

Szerkesztette: Kolta Ferenc

Tankönyvkiadó, 1964. 308 oldal

Szép feladat vár a nevelés területén a magyarszakos nevelőkre. A mi feladatunk megszerettetni a magyar és világirodalom értékes műveit növendékeinkkel. Az irodalmi művekből hazánk történelmének kiemelkedő hőseit, régmúlt idők embereit, távoli korok, messze vidékek életét, a mai élet munkásait ismeri meg a tanuló. Ezeken a műveken keresztül nyelvünk szépségét és gazdagságát is bemutatjuk növendékeinknek.

A magyar irodalom tanításának feladatai közül Tantervünkben a következőket olvashatjuk: (irodalomtanár) „szerettesse meg az irodalmat, hogy a tanulók rendszeres olvasókká váljanak, gyönyörködni tudjanak az irodalmi alkotásokban, és fejlessze irodalmi, esztétikai ízlésüket”. Nehéz, de szép feladatot állít elénk a Tanterv. Megmondja azt is, hogy mit, miért, és utal arra is, hogyan tegyünk eleget ennek a feladatnak.

Valóban egyik fő feladatunk az olvasóvá nevelés, az olvasás megszerettetése. Riedl Frigyes szerint: „Az irodalomtanárnak az a hivatása, hogy megtanítsa növendékeit olvasni.” Úgy kell megszerettetni az általános iskolában az olvasást, hogy a könyv szükségletévé váljék növendékeinknek. Ennek az olvasási kedvnek a felébresztését szolgálják a kötelező és ajánlott könyvek az általános iskola öt osztályában.

Szakirodalmunkban kevés cikket, tanulmányt találunk a kötelező olvasmányok tárgyalásával kapcsolatban. Örömmel vettem kezembe és olvastam a Pécsi Tanárképző Főiskola Irodalmi Tanszékének módszertani munkaközössége által készített *Házi olvasmányok elemzése* című könyvet.

A Művelődésügyi Minisztérium rendeletére kiadott könyv *Előszavában és a Bevezetésben* a szerkesztő *Kolta Ferenc* megírja, hogy módszertani téren és az anyaggyűjtés terén akar segíteni a magyarszakos nevelőkön a könyv. Az olvasásra nevelés elvi kérdéseit és gyakorlati lehetőségeit a Bevezetés tárgyalja. Beszél arról — amit a gyakorlatban sokszor tapasztalhatunk, hogy a kötelező jelleg milyen idegenkedést vált ki a tanulókból. Mivel a Tanterv által biztosított néhány óra kevésnek bizonyul célunk eléréséhez, a szakkörön, úttörőfoglalkozásokon iktassunk be az ajánlott olvasmányok megbeszélésére időt. „Szakítanunk kell a sematikus-elemzési szempontok unalmat kiváltó, a legszébb könyv hatását is csökkentő, egyforma alkalmazásával” — így ír Kolta Ferenc. Igaza van, mert az eddigi gyakorlat többnyire az volt, hogy megpróbáltunk kedvet ébresztetni a könyv olvasásához. Adtunk megfigyelési szempontokat, azután a tanuló úgy ahogy megbirkózott a feladattal. Olvasott, olvasgatótt, de nem az egész művet, csak azt a részt, ahol tetszett neki. Javasolja Kolta, hogy a „szabad beszélgetésektől a kötöttebb menetű teljes műelemzésig a sémáktól mentes megbeszélések sokféle változatát kell alkalmaznunk”. Mindehhez kitűnő példákat is találunk a könyvben. Hangsúlyozza, hogy fontos követelmény, hogy élményszerű legyen a könyv tárgyalása, mert csak azok nyerik meg a tanulók tetszését, melyek izgalmasak. A házi olvasmányok alapformáit külön elemzi a kötelező és külön az ajánlott olvasmányokkal kapcsolatban. Az olvasásra nevelés jártékos formáiról is szól a szerző (megjelentetés, irodalmi vetélkedő, fogalmazási verseny stb.).

A részletes bevezetés után több műelemzést olvashatunk *Vörös József* és *Kolta Ferenc* tollából.

A Műelemzés című részben értékes feldolgozásokat találunk a kötelező és ajánlott olvasmányokhoz. Ezek a tanár ismereteit bővíti, munkáját könnyítik meg, mert nem kell sok forrásmunka után keresnie, itt feldolgozva olvashatja. Minden alkalommal megtaláljuk (kisebb betűvel szedve) a mű cselekményét is. A szereplők jellemzése után az író ábrázoló művészetének elemzése következik. Az iskolai feldolgozáshoz is kapunk néhány szempontot órákra bontva. Alapos, komoly munkára vall, hogy több esetben lapszámot megjelölve kapjuk a felhasználható részeket a regényből. (Néha még azt is jelöljük, amit nem magyar órán, hanem történelem órán kamatoztathatunk jobban.) Pl. Tatay Sándor ajánlott regényéből a 8. osztályos történelem anyaghoz a tüntetés leírása. (Nem feledkeznek meg a szerzők a felolvasó-fogalmazási versenyekről sem. Szemléltetéshez alkalmas képeket, filmeket is megemlítenek.) Gogolnál

pl. a Zercsanyikov-könyv 63. oldaláról a néma-jelenet képét ajánlja szemléltetésül. (Minden műelemzés után igen értékes irodalmat találunk.) (Pl. Jókai: Kőszívű ember fiai c. műelemzés után 5, Gárdonyi Géza: Egri csillagok c. műelemzés után 15 tanulmány felsorolása következik, sőt illusztrációkat, vázlatrajzokat is megnevez.)

A könyvnek terjedelemben leghosszabb része a *Didaktikai jellegű elemzések* cím alatt található, Müller Klára öt, Muszty László 8 elemzését olvashatjuk.

Nézzük meg, hogyan segít a 8. osztály ajánlott olvasmányának feldolgozásához (Charles Dickens Copperfield Dávid) Müller Klára elemzése!

I. Az olvasás előkészítése c. részben az előmunkálatokkal foglalkozik (történelmi ismeretek, „előolvasók” búvárkódásainak beszámolója, faliújság stb.), majd az előkészítő órát szervezi meg a következőképpen:

1. Az író élete.

2. A mű ismertetése.

3. Megfigyelő szempontok ismétlése, rögzítése. (Emlékeztető sorok a táblára: Figyeld meg!)

4. Írásbeli feldolgozásra alkalmas témák.

II. A regény feldolgozásának elemzésekor az óra céljának megjelölése után életét tárgyalja. Ezután a megbeszélés kérdései következnek:

a) Milyen megpróbáltatások után vesz részt Dávid először cselekvően sorsának irányításában? (A tanulók aktivizálódása itt történik.)

b) Milyen tulajdonságok révén emelkedik ki Dávid helyzetéből?

c) Hogyan mutatkozik a „Copperfield Dávid”-ban Dickens magasrendű művészete? (Témaválasztás, szerkezet, jellembrázolás, egyéni sajátosságok, meseszövege.)

d) Nekünk, mai embereknek milyen tanulságot szolgálhat a könyv?

A 6. osztály számára ajánlott Hegedüs Géza: Erdőntúli veszedelem c. mű elemzésekor Muszty László az író életével ismert meg. Érdekes és tanulságos az író levélrészlete, melyet a munkaközösség által feltett kérdésre „Hogyan született meg a regény?” — válaszolt. Ezután olvashatjuk a 16 fejezetből álló regény cselekményét. Nemes példaképek — gyűlöletes alakok címen a szereplők egyéni, majd csoportos jellemzése követ-

kezik. Művészi leírások — a környezet festése részben oldalra kijelölt szemelvényekkel bizonyítja, hogy mennyire segít a cselekmény megértéséhez, a jellemek ismeretéhez a mű hangja, leírása, nyelvi kifejezései, képei. Az iskolai feldolgozásokhoz ad szempontokat. Itt utal a tantárgyi koncentrációra (történelem). Javasolja a történelemtanár meghívását a könyv megbeszélésére. Sok jó kérdést, érdekes szempontokat, megoldható feladatot sorol fel a továbbiakban az elemzés.

Az önálló olvasásra nevelést nem lehet eléggé korán megkezdeni. Az alsótagozatos kartársakra is fontos feladat vár ezen a téren. A 2. osztálytól már a technikai nehézségek átlépése után a jobban olvasókat az irodalmi értékű könyv olvasása felé kell irányítanunk. Biztosan nagy segítséget kapnak a kartársak, ha elolvassák a könyvből Tankó István tollából Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön c. 4. osztály számára kijelölt kötelező olvasmány feldolgozását. *Beszámoló a iskolai feldolgozásokról* c. részben található. A szerző ennél a műnél nem annyira az olvasási készség kialakítását tekintette fő célnak, hanem a közösségi érzés kialakítását és érzelmei ébresztését. Valóban jól látta, ez a mű az érzelmi nevelés területén nélkülözhetetlen.

Ebben a részben olvashatjuk még Molnár Ferenc kötelező és Gajdár ajánlott művének feldolgozását. Újszerű, hogy Tankó a Pál utcai fiúk c. regény feldolgozásakor nem a tanulókkal fogalmaztatta meg az olvasónapló anyagát, hanem a tanulók által született megállapításokat a tanár tollbamondási anyagként íratta be a füzetbe, nyelvtan órákon. Mind a három elemzésben a már jól bevált gyakorlat eredményéről számol be a szerző.

A könyv elolvasása után azt állapíthatjuk meg, hogy szakirodalmunk gazdagodott egy értékes könyvvel. Értéke az, hogy sok utat mutat, változatos módszerekre utal a cél érdekében.

Gyakorlott pedagógusok kipróbált módszerrel folytatott elemzések leírása mindannyiunk számára követendő példa. Jó lenne, ha minden magyartanár kezében lehetne a könyv, vagy legalább található lenne az iskola könyvtárában. Megkönnyítené további munkánkat, mert a házi olvasmányok feldolgozása igen nehéz feladatot ról minden magyartanító nevelőre.

Ferenczy Istvánné

A MUNKÁRA NEVELÉS HAZAI TÖRTÉNETÉBŐL

Budapest, Akadémiai Kiadó, 1965.

Értekes könyvvel gazdagodott neveléstörténeti irodalmunk: a munkára nevelés magyarországi törekvéseinek egy-egy fontosabb

időszakát, irányzatát dolgozták fel a fenti című kötet egyes tanulmányainak szerzői. A kötetben szereplő dolgozatok nem adják

a munkára nevelés magyarországi történetének teljességét, mégis szemléltetően bizonyítják azt a sok értékes törekvést, amelyek a múltban, vagy már a felszabadulás után ennek a fontos nevelési feladat elméleti és gyakorlati kérdéseinek igyekeztek helyes, az adott kor színvonalának, nevelési feladatainak megfelelő megoldást találni. Az egyes tanulmányok nem adnak szervesen összefüggő áttekintést a munkára nevelés fejlődéséről, de történeti sorrendben elhelyezve módunk van betekintést kapni a XV. századi céhes, oktatástól kezdve a felszabadulás utáni munkára nevelési törekvésekbe is. A tanulmányok között vannak olyanok, amelyek már viszonylag ismert témákkal, egyénekkel kapcsolatban tárják fel a munkára neveléssel kapcsolatos tényeket s állapítanak meg értékes, új összefüggéseket. Pl.: Földes Éva: A korszerű termelési ismeretek helye Comenius és Apáczai pedagógiájában; Hanzó Lajos: Törekvések az oktatás gyakorlatiasabbá tételére Tessedik korában; Süle Sándor: Oktatás és termelőmunka a keszthelyi Georgikonban; Nagy Sándor: A tanulói aktivitás Nagy László pedagógiájában; Wök Sándor: A munkaiskola problémái a Tanácsköztársaság idején. A kötet többi tanulmányai eddig fel nem tárt törekvéseket dolgoznak fel. Ezeket átolvasva önkéntelenül vetődik fel a kérdés: ezek a régi, de értékes törekvések miért maradtak ilyen sokáig feltáratlanul, hogyan feledkezhetünk meg róluk s miért nem hasznosítottuk ezeket egyrészt a gyakorlati nevelőmunkánk folyamatában, másrészt a magyar neveléstörténet fejlődési vonalának értékelésében. Ezek a tanulmányok a következők: Mészáros István: Céhes oktatásunk a XV—XVI. században; Sipos Istvánné: A hradehi erdőgazdaság iskolája; Bajkó Mátyás: Az életre és a munkára nevelés igényei a reformkori tantervi tervezetekben; Balogh István: A mezőgazdasági ismeretek tanítása az elemi iskolákban 1840—1945 között. Felkai László: Új eljárások meghonosodása a budapesti gyakorló gimnázium XIX. század végi oktató munkájában; Búzás László: Nemesné Müller Márta Családi Iskolája; Simon Gyula: A szegedi Cselekvés Iskolája; Kiss Árpád: Iskola és élet kapcsolata az általános iskola első koncepciójában.

A kötet előszava hangsúlyozza: a tanulmányokkal segítséget igyekeztek nyújtani „a gyakorlat munkásainak a ma témái között való eligazodáshoz”. Úgy gondolom, ezt a elki-tűzést maradék nélkül teljesítették sőt a gyakorlati segítség nyújtáson kívül gazdag magyar neveléstörténeti értékeket tártak fel. Ezt már a címek pusztá felsorolása is mutatja.

A munkára nevelés gyakorlati oldala még ma sem teljesen és tökéletesen megoldott. Ha csak a felszabadulás óta eltelt idő ilyen irányú törekvéseit gondoljuk végig, akkor is láthatjuk, hogy milyen formában, milyen keretek között és tartalommal próbálkoztak a munkára neveléssel. A szocialista nevelésmélet elvileg már tisztázta a legfontosabb kérdéseket, mégis megtörtént, hogy az 1945-től eltelt időszakon belül néhány évig mellőzött nevelési feladat volt a munkára nevelés. Pedig a szocialista embert kialakító nevelési cél nagy fontosságot tulajdonít a munkára nevelésnek. A feltárt hagyományok is azt igazolják, hogy a haladó magyar pedagógia helyesen látta meg a munkára nevelés jelentőségét s éppen ezért áll rendelkezésünkre ez a gazdag neveléstörténeti anyag. Természetesen a munkára nevelés elvi vonatkozásai korabeli polgári pedagógiai, lélektani elméletekre támaszkodtak, azokat módosították, vagy azokkal álltak szemben, alapvető vonásuk azonban a munka nevelő, embert formáló jelentőségének felismerése volt. Így válik lehetővé az, hogy ezzel kapcsolatban ma is használható elvi megállapításokat teszünk s érdemes is ezeket a gondolatokat nevelőmunkánk végzése közben felidézni, s ezzel is elmélyíteni, tudatosítani munkánk elméleti oldalát.

A munkára neveléssel kapcsolatban szinte valamennyi tanulmány érinti a ma is időszerű pedagógiai problémát: a tanulói aktivitás kérdését. Itt megint sok adat bizonyítja azt, hogy az oktatás modernizálása, magasabb szintre emelése állandóan felveti a tanulók aktív bekapcsolódását az ismeretszerzés folyamatába. Az ezzel kapcsolatos elvi fejtegetésekből ismét sok hasznos, elgondolkodtató észrevételt tanulhatunk meg.

Mind a munkára neveléssel, mind az aktivitással kapcsolatban különösen azért értékesek ezek a tanulmányok, mert döntő többségükben nem elméleti törekvéseket elemeznek, hanem a gyakorlatban is alkalmazott módszerek bevezetéséről tájékoztatnak bennünket. A sok tanulmány közül ilyen szempontból is, főleg azonban helyi jellegénél fogva is külön ki kell emelni a szegedi Cselekvés Iskolájáról szóló tanulmányt. A tanulmány átolvasása után egyrészt a büszkeség érzése foghatja el a szegedi olvasót, látva azt a helyes törekvést, amelyet a gyakorló iskola kezdeményezett, másrészt pedig a hagyományt megismerve további ösztönzésre buzdíthat az oktató-nevelőmunka megajvítására, kezdeményezésre.

BERECZKI SÁNDOR
főiskolai adjunktus

Több mint két évtizeddel ezelőtt, 1944-ben jelent meg dr. Haltenberger Mihály első tengerészeti földrajza, mely a Föld kikötőinek gazdasági-földrajzi értékelését adta. Most, a magyar tengerésziszt-képzés 30. évfordulójára írt s egykori hallgatóinak ajánlott könyve tematikailag lényegesen bővült és komplex módon mutatja be a tengereket és a kikötővárosokat.

Haltenberger könyve három nagy fejezetre oszlik. Az első (13—64. old.) a tengerhajózással kapcsolatos általános ismereteket közli. Így pl. ebben a fejezetben foglalkozik a tengerek és szárazföldek arányával, a tenger-szorosokkal és a hajózó csatornákkal. Sok statisztikai adat és nagyon szemléletes térkép-vázlat mutatja be a Föld termelési centrumait és a termékeknek a fogyasztópiachoz vezető legfontosabb útvonalait. Ezt követően a kikötők természeti földrajzi és gazdasági problémáival foglalkozik, majd a tengeri kikötőket funkciójuk alapján osztályozza. Megkülönböztet kereskedelmi, hadi, halász és téli kikötőket, továbbá üzemanyagállomásokat és menedékkikötőket. Bemutatja a világkikötők forgalmát, mely szerint (1960-ban) a sorrend a következőképpen alakult: New York (100), Rotterdam (83), Kuwait (Mena al-Ahmadi, 77), London (59), Maracaibo (59 millió súlytonna) stb.

Érdekes adatokat találunk a tengeri közlekedés fejlődéséről és a világ kereskedelmi flottájáról. Megállapítja, hogy a világ kereskedelmi hajóállománya 1938-hoz képest majdnem megkétszereződött: 1960-ban a háború előtti 67,8 millió BRT-val szemben már 129, 8 millió tonna szerepel. Ugyancsak tájékoztat a hajózási útvonalokról, a hírszolgálatról és a tengerhajózás biztonsági tényezőiről és a hajózás történetéről. Mindezt tömören, a zavaró és fölösleges részletek mellőzésével tárgyalja.

A könyv második nagy fejezete (67—120. old.) a tengerek fizikai földrajzát ismerteti: éspedig *óceánográfiai és thalassográfiai* tagolásban. Ez utóbbi rész az egyes óceánok és melléktengek részletes tengerrajzi leírása.

Egy-egy kikötő a mögöttes gazdasági táj (ország) legfontosabb *kiviteli és behozatali kapuja*. A Föld 400 félmillió vagy attól népesebb nagyvárosa közül kb. 100 kikötőváros. Ezeket a nemzetközi jelentőségű, továbbá a kisebb, egy adott ország, ill. táj élete szempontjából fontos kikötőket, számszerint mintegy kilencszázat ismertet a harmadik fejezet (123—246. old.) Először a szocialista világrendszer országainak európai kikötőit, majd a többi kontinens országait és kikötővárosait tárgyalja. Helyes tematikai arányok jellemzik ezt a fejezetet is, a nemzetközi jelentőségű kikötővárosokat részletesen ismerteti, míg a kevésbé forgalmas kikötők csak felsorolásszerűen szerepelnek. Ez a fejezet összefoglalásszerűen bemutatja az egyes országok gazdasági életét és ezzel összefüggésben a kikötők funkcióját és gazdaságföldrajzi jelentőségét.

Haltenberger „Tengerészeti földrajz”-a hatalmas ismeretanyagot ölel fel igen kitűnő, áttekinthető rendszerezésben. Gazdag névanyaga és a könyvben található rengeteg számszerű adat ellenére is élvezetes olvasmány. Különösen a sok rajzot (142 db.) és a szép nagyméretű képeket kell még kiemelnünk, melyek szemléltetésként az általános iskolától az egyetemekig egyaránt felhasználhatók.

Dr. Haltenberger Mihály könyve a felszabadulás utáni földrajzi irodalom egyik kiváló alkotása, mely nemcsak a kereskedelmi tengerésztiszt-jelöltek kézikönyve, hanem az egész magyar geográfus társadalomé.

(Műszaki Könyvkiadó, Bp., 1965.)

FRISNYÁK SÁNDOR